

Maailman ja minuuden ompeleet

Eveliina Talvitie tutkii romaanissaan suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvun puolivälissä tapahtuneita muutoksia.

TEKSTI: MIKA PEKKOLA

Kuva: Jyri Pikkari

Kirjailija ja toimittaja **Eveliina Talvitie** yllättyi romaaninsa *Helga* (Into 2025) vastaanoton yhteydessä siitä, kuinka voimakkaita tunteita perinteisiin naiseuden normeihin sopeutumaton äiti ja ompelija voi lukijoissa herättää.

"Romaanini päähenkilö Helgan päätös jättää perheensä ja muuttaa maatilaltaan kaupunkiin ompelijan töidensä perässä on herättänyt joissakin lukijoissa epäuskoa", hän kertoo. "Olen miettinyt, onko kyse siitä, että Helgan päätös kuvataan epäuskottavasti vai siitä, että päätöstä pidetään paheksuttavana."

Helga on tarina maalaisnaisesta, joka päättää seurata kutsumustaan käsityöläisyyden parissa luokka-asemaansa ja sukupuoltaan määrittäviä normeja uhmaten.

"En tavoittele henkilöahmojeni teoissa tai kohtaloissa keskimääräistä vaan mahdollista", Talvitie sanoo. "Kun tuotantoani ajatellaan kokonaisuutena, voidaan kaikesta päätellä, että olen kiinnostunut enemmän oudoista antisankareista kuin hyveellisistä sankareista."

Helgan elämänpolku avaa käsityöläisyyden kautta näkyvän suomalaisessa yhteiskunnassa sotienjälkeisenä aikana tapahtuneisiin muutoksiin, kuten kaupungistumiseen, perinteisiin naiseuden normien kyseenalaistumiseen, luokkanousun yleistymiseen sekä kansainvälisten pukeutumisen ja muotitrendien rantautumiseen maahan.

Talvitie ei ole työskennellyt itse käsityöläisenä, mutta kertoo seuranneensa "pikku naiaisesta" saakka äitinsä ja isoäitinsä ompelutöitä.

"Olen viettänyt lukemattomia tunteja sovitettavana nuppineulojen pistellessä ihoa ja kiehtoutunut käsillä tekemisestä, ompelemisesta ja muodista."

Äitinsä ja isoäitinsä työn seuraamisen lisäksi Talvitie teki romaaniaan varten runsaasti taustatyötä, jotta käsityöhön liittyvät käsitteet ja tekemisen tavat olisivat ilmaistu oikein ja rikkaasti. Teosta työstäessään hän alkoi vähitellen hahmottaa ompelijan työn yhteiskunnallista kontekstia.

"Ompeleminen on mielletty naisten työksi", hän sanoo. "Ompelijan työtä on pidetty työnä, jota kuka tahansa pystyy tekemään, ja se on jäänyt helposti näkymättömiin. Käsitteet sinnekin edelleen ihmisten mielikuvissa. Todellisuudessa vaatteiden tekeminen ja korjaaminen on monivaiheista työtä, johon kuuluu tavattomasti työtunteja."

Muuttuva Suomi

Helga on ensimmäinen osa Talvitien käsityöläistrilogiasta, joka seuraa saman suvun naisten vaiheita 1900-luvun puolivälisestä nykypäivään saakka. Trilogian toinen ja kolmas osa tulevat edeltäjänsä lailla kuvaamaan päähenkilöidensä elämänvaiheiden lisäksi suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuneita historiallisia kehityskulkuja, kuten valmisvaateteollisuuden nousua, nuorison muotivallankumousta ja muutoksia käsityöläisten toimeentulossa.

"*Helgan* tapahtumat alkavat pula-ajan loppuvaiheilla, jolloin käsityöläisyys oli suuren arvossa. Ihmiset joutuivat pärjäämään vähillä resursseilla, mikä vaati myös käsityöläisiltä kekseliäisyyttä. Romaanin edetessä taloudellinen tilanne paranee, ja ihmiset alkavat haaveilla toisenlaisesta elämästä. Vaatetusala saa käyttöönsä uudenlaisia materiaaleja. Kulutuksen lisääntyessä kansainväliset muoti-ilmiöt rantautuvat myös Suomeen."

Tilastotäitä tehdessään päähenkilö tutustuu varakkaaseen Fannyyn, joka samastuu varallisuudestaan huolimatta työläisnaisten pyrkimyksiin parantaa asemaansa. Helga omaksuu uusia vaikutteita sekä Fannyn yläluokkaisesta elämästä että ulkomaisista muotilehdistä. Samalla lukijan eteen avautuu kuva kaupungistuvasta ja kansainvälistyvästä Suomesta, jossa eläminen ei tarkoita enää vain iänikuista selviytymiskamppailua.

Yhteisöllisen kontrollin höltyessä yksilöt rohkaistuvat etsimään omanlaisiaan elämänpolkuja, mikä on ollut aiemmin mahdollista lähinnä yläluokkaisille miehille. Fanny tutustuttaa Helgan naisasialiikkeeseen, jonka toimijat ajavat naisille samoja oikeuksia ja mahdollisuuksia kuin miehille. Helga valitsee uran ennen perhettä, ja astuu siten konservatiivisen kristillisyyden määrittämien naiseuden normien ulkopuolelle.

"Helga on äärimmäisen omistautunut työlleen. Hän ymmärtää, että voi päästä pidemmälle työssään, mikäli luopuu elinympäristönsä asettamista vaatimuksista."

Vahvuudesta ja heikkoudesta

Talvitie myöntää, että Helgan päätöstä jättää perheensä voi pitää kylmänä ja kovan. Romaanissa päätöksen seurauksia kuvataan Helgan ja tämän lapsien, etenkin ompelemisesta kiinnostuneen Matleenan, suhteiden kautta. Voimakastahtoinen Helga tuntuu ilmentävän liberaalin feminismin eetos, jossa korostettiin naisen toimijuutta ja vahvuutta. Toisaalta hänen kieläytymistään hoivaavan äidin roolista voidaan pitää ei-feministisenä tekona.

Talvitietä kiinnostavat nimenomaan ihmisten ristiriitaiset motiivit ja valinnat.

"Olen kyllästynyt vahvan naisen stereotyyppiin, jota ehdotetaan usein ratkaisuksi feminismin ruotiin ongelmiin. Se, että naisten tulisi olla ylivoimaisen vahvoja pärjätäkseen maailmassa, ei tee maailmaa tasa-arvoisemmaksi eikä ole feminismin kannalta toivottava lopputulos. Heikkous, epäonnistuminen ja virheet ovat olennainen osa ihmisyyttä."

Talvitie ei kirjoita romaaniensa riveille tai niiden väleihin henkilöahmojen moraalista arviointia.

"Kartan ylipäättään liiallista selittämistä. Pyrin sisällyttämään tekstiini mahdollisimman paljon mahdollisimman vähin sanoin. Haluan tarjota näin lukijan löydettäväksi erilaisia tasoja ja tulkinnan mahdollisuuksia."

